

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden **kedden**.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre . . . . . 6 ft. pp.

Fél évre . . . . . 3 ft. pp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Előfizethetni helyben a szerkesztőségnek, vagy a helybeli könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések minden közhasználatban lévő nyelven főlvetetnek. A beíratásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. krajcárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, kegyesrendiek utcája 89. szám Hei Adolf könyvonalozó intézetében

Kedd, november 30. 1858.

22. szám.

Első évi folyam.

A szörényi bánság elfoglalása és Barcsai Ákos egy oklevele.

Folyó évi september hó végén mult hétszáz éve annak, hogy a szörényi főispánság a törökök hatalmába esvén, végkép megszűnt létezni. Utolsó főispánja s mint ilyen egyszersmind Karansebes és Lugosnak bánja Barcsai Ákos volt. E hivatalt ő a hunyadmegyei főispánsággal együtt nem sokkal azután nyerte, hogy II. Rákóczy György a fejedelmi székbe ült, mint kis birtokú, s nem nagy tekintélyű, bár előkelő családból származott férfiú. A sors úgy akarta, hogy ki főbánja volt (mint Szalárdi nevezi) fejedelemmé emeltetvén, éppen az törölje ki azokat az erdélyi véghegyek sorából, miután a szétválás óta közel másfél századig ezen ország kiegészítő részét tette.

Mert Barcsai e részben inkább hallgatott a nagy-ravágyás, mint a lelkiismeret szavára.

A szerencsétlen emlékü lengyel hadjáratnak egyik belátható természetes következménye volt, hogy a magas porta most a nem sikerülés után nem fogja elnézni konok szuzerain-je engedetlenségét. A helyébe választott Rhédei nem tudta magát ellenében fentartani, s Rákóczy a kormányzás gyeploít ujjalag kezéhez vette. Ennek borzasztó török s tatár invasio lett a következménye, mely a merre csak járt, mindenütt hajmeresztő dúlásokat követett el. Rákóczy a magyarországi részekbe vonult a budai vezér ellen, s a helytartók (ezek közt Barcsai) részletes országgyűlést hívtak össze Nagy-Sinkre, aug. 18-ára, mely két nap mulva a három nemzetből egy háromtagú követséget nevezett ki, oly utasítással, hogy ezek a nagyvezért felkeresvén, a hazának az idegen invasiótól megmentésére mindent kövessenek el.

A követség, melynek tagjai Barcsai Ákos, Daniel Ferenc és Lutsch János szebeni királybíró voltak, sept. 4-én Boros-Jenőre érkezett, hol akkor a tábor volt. Két nap mulva a budai vezérnél, s sept. 7-én a nagyvezérnél tisztelegtek. Itt Barcsai vitte a szót. Eljöttek parancsára, s megkérni, hogy a haza nyomorú sorsán könyörüljön s vettessen véget a dúlásoknak. A nagy vezér egyenesen őket s engedetlenségüket okolta a kiállottakért, Barcsai ujjában kihallgatást kért, habár az

fejükbe kerülne is. Az ördögnek kell a fejetek, mond mérgesen a nagyvezér s elereszté e napra őket.

Sept. 8-án ujjalag elfogadta a követséget s több előkelő török jelenlétében elébe terjeszté kívánatait. Az adó emeltessék 40 ezer aranyra. A császárnak kártérítésül adassék 50 ezer tallér*). Karansebes és Lugos adassék ki. A követség válasza e kívánatokra az volt, hogy azok teljesítése nem áll hatalmában s egyebet nem tehet, mint jelentést az országnak. Most a nagyvezér külön szólítá Barcsait s felajánlá neki a fejedelemséget! „De — viszonzá ez — nem azért küldtek ide, hanem, hogy a szegény hazának megnyugvást szerezzek“. „Ez annak egyetlen módja“ mond a nagyvezér.

A következő két nap részben alkudozásokkal folyt, részben a táborban nagy fényvel ünnepelték a bairam ünnepet. De septemb. 11-én ujjalag magához hivatta a nagyvezér a követséget, s fenyegetődzések közt követelte Karansebest és Lugost. A tatárokat várja, s ha ezek megérkeznek, hamura döntet mindent. A kívánatok más nap és harmad nap megujtattak, s 13-án megígértettek. Sept. 14-én a nagyvezér Barcsait beállítá a fejedelemségbe, egy kaftánnyal, bársony főveggel, buzogánnyal s fehér lóval megajándékozá, más nap pedig fiának fogadta, s minden ellen védni ígérte. Majd egy kapuci basa kíséretében Erdélybe visszabocsátotta. A fejedelemmé lett bán pedig parancsot adott Lugos és Karansebes feladására. „És így — írja Szalárdi — azon két helyeket csak papiros patantyura adván meg azoknak lakosai, Szörin vármegye már azokkal együtt éppen tőlök benyeleték“.

De Barcsai nem bírhatta nyugodtan a fejedelemséget. Az országot csakhamar elidegenité magától s a következő év nyarában Rákóczy sikerrel működött ellenében, mignem az a török erőben segítséget találván, Rákóczy a gyulai csataterén maradt. De ezzel sem ühetett rendes birtokába fejedelmi székének, mert Kemény Jánosban talált versenytársra s 1660-ban dec. 24-én a szászrégeni országgyűlésen lemondott, hol Kemény fejedelemmé is választatott, s Barcsai 1661. jan. 6-án Görgényben következő biztosító levelet adott Keménynek:

*) Mint Lutsch írja Diariumában. Szalárdi 500 ezerre teszi.

„Én Barcsai Ákos sub bona fide christiana assecuralom a mostani méltóságos Erdélyi fejedelmet, tekintetes és nagyságos Kemény János uramat, bátyám uramat ő kegyelmét, hogy soha sem magam, sem mások által semmi némű úton és módokon ő kegyelmének élete, fejedelemsége, méltósága ellen való dolokban, és semmi némű törvénytelenül megkárosítására való állapotokban, sem magára, sem hozzá tartozókra és adherensire nézve nem igyekezem; az erdélyi fejedelemséghez semmi praetensiomat fen nem tartom, az én fejedelemségemnek confirmatiójához való, és hatalmamban lévő leveleket és egyéb eszközöket, mostani fejedelemnek, ő kegyelmének kezéhez assignálok, soha senkivel semmi némű szinek és módok alatt, sem egyéb ártalmokra való dolgokban, kiváltképen pedig fejedelemségre nézendőben nem tractálok, affélékben senkivel nem is consensiólok: ha mi oly dolgokról való alkalmosságok, akar honnan, és kiktől való irások, izenetek, beszédek, vagy akármi alkalmosságok által adattatnának, a fejedelemtől, ő kegyelmétől el nem titkolom; sőt mindjárt értésére adom, arról való leveleket praesentálok, sőt ha valami ártalmára való dolgokat értenék, teljes tehetséggel ellene állani igyekezem, dolgait syncere a hol kívántatik promoteálok, és ha mi nehézség vagon ő kegyelmére, vagy az országra, a fényes portától volna, vagy lehetne, ígéretem szerint magamra vállalom. Ő kegyelmit pedig az házával együtt fejedelemnek agnoscalom minden illendő engedelmisséggel, és a köztünk arról lett végezés szerént való becsülettétellel is illetem, ő kegyelmével tökéletes igaz atyafiságot tartok, velem közlendő titkos dolgokat senkinek annak ideje s módja előtt ki nem jelentek, magam sem, mások által sem titkon, sem nyilván nem küldözök, írogatok és izengetek, és ő kegyelme vagy hozzá tartozók ellen, semmi némű boszszuállásra való igyekezetet fen nem tartván, mindenekben magamot úgy viselem ő kegyelméhez, mint igaz hazafia tartozik legitimus fejedelméhez; melyről adtam ő kegyelmének ez assecuratoriát, kezem írása és pecsétem alatt. Datum in Görgény, die 6. mensis Januarii Anno Domini 1661.

Barcsai Ákos.

Barcsai nem tartá meg ígéreteit, s lépéseket tett széke visszafoglalására. Ez fogságba vettetését s Répa alatt megöletését vonta maga után.

A szörényi főispánság pedig a törökök kezében maradt, de azután sem nyitattott meg, miután területe vissza lön foglalva.

Szilágyi Sándor.

A légkörről (Atmosphaire).

Mindenki tudja és tapasztalja, hogy a földet lég környezi; ezen lég valamely folyékony gömb- vagy teke-idomú burkot képez a föld körül. A légben vagy — ha tetszik — légkörben sok nevezetes tünemények fordulnak elő, melyeket kimagyarázhatni a melegség, világosság és villanyosság törvényeiből. A természetan

egyik része, mely ezzel foglalkozik, a légtüneteket a természet ösmeretes szabályaira alkalmazza; és légtünettannak (Meteorologie) nevezetik.

A lényegesebbekről lássunk itt valamit.

A lég sűrűsége felfelé fogy, azon kérdés támadt hát, valjon végetlenül történik-e az, vagy pedig határolt? Sok okunk van reá azt hinni, hogy határolt. Ha a meleg fogyása felfelé meg volna határozva, akkor kilehetne számítani a légnek magasságát is. De mint-hogy az meghatározva nincs, tehát be kell érnünk azzal, hogy valamely kényállítmányt (Hypothesis) veszünk számítás alapjául s arra alapítván számításunkat, a légkör magasságát is kiszámíthatjuk. Ily kiszámítással kitalálták, hogy a légkör magassága 27 és fél mérföldet teszen. A légkör sokféle anyagot tartalmaz; mivel magában foglalja az állatok kilehelléseit, minden élő lények kigö-zölgéseit, folyamok kipárolgásait, valamint a szél által felkapott apró testecskéket is. De a légtenger roppant nagysága miatt azon vegyületek össze nem halmozódhatnak benne feltűnőleg, és csak a lég alrétegeit foglalják el. Kísérletek után mindig ugyanazon alkreszeket találni a légkörben, melyekről rendre leendő szó. Legelsőbbben is a léggöztartalmáról, s abban történő nevezetes tüneményekről.

Minthogy a légkör szüntelen vízzel van érintkezésben, az abból felszálló gőzöket rendszeren magába veszi. Azon gőzök képezik a lég nedves állapotját.

A légben találtató párák — gőzök — meghülés által, vagy új párák szaporodásával, vagy mindkettőnek közbejöttével oda módosulnak, hogy feszerejük legmagasb fokát áthágják; minek következménye az, hogy terjeszkedési tehetségeket elvesztvén, először igen kis buborékokba — hólyagidomu csöppekbe — mennek át, melyek a légben szétszórva igen lassan esnek le, mint valamely finom por, mivel tömegökhöz képest, nagy felülettel bírván, igen nagy ellentállást szenvednek a légben, s könnyen fel is vitetnek a magasba felszálló légfolyamok által. Valameddig azon hólyagcsák nem érintkeznek egymással, megtartják homorú (üres) alakjokat, s még a fagyponon alúl is csöppalakuk, nem fagnak meg. Bizió léghajós úgy találta, hogy 16310 lábnyi magasságban is a fagyponon alúl 7 foknál is csöppalakban volt, nem fagyott meg; de utoljára jégtükké válnak, melyek ép úgy, mint a buborékok a légben tartózkodnak. Ha pedig ezen hólyagcsák egymással érintkeznek, akkor vízcsöppekké futnak össze.

Ha a gőzök, párák elemzése által származott víz-hólyagcsák, vagy jégtücské nagy számban vannak, úgy, hogy a léget meghomályosítják, akkor a köd és felleg származik. — A kettő között lényeges különbség nincs; a köd a földdel érintkező felhő, és e felleg a fent lebegő köd. Csak az alfelhők állnak vízhólyagcsákból, a magasban lebegők pedig jégtücskékből. A vízhólyagcsák nagysága, azok nagyobb vagy kisebb közelsége adja színét a felhőknek. A felhők, fellegek, alakjukra nézve három fő, és négy alárendelt alakra oszthatók. Annak megértésére: miképp történik fent a

légben az égiháboru, lássuk az Erman által tett kísérletet, mely fogalmat ad a vízvillanygépről; mely kísérsyben az mi az égiháboru nagyban.

A halmazállapotról, testről és erőről.

A természettan foglalkozik a testek tulajdonai kutatásával, és azon szabályokkal, melyek szerint az erők működnek. Mi légyen a test, azt mindenki tudja. Föld, fém, víz, légtestek. A nehézség, melynél fogva a test leesik, a rugékonyság, mely szerint egy meggörbitett acéltoll visszapattan, s előbbi alakját visszanyeri, mihelyest a nyomás megszűnt hatni reá, ezek neveztetnek erőknek.

Az erőket érzékeinkkel észre nem vehetjük, csak hatásait látjuk; látjuk, hogy egy csöpp víz a poharon függve marad, s az nevezetik tapadásnak, de a tapadást nem szagolhatjuk, és a nehézséget nem hallhatjuk. Azonban van egy erő, a melyet hallunk, érezzünk, látunk, szaglunk és izlünk, és ez nevezetik villanyosságnak; ez és a vele rokonos erők delejesség, világosság és meleg igen jelzetesek, s a többi eröktől annyira különböznek, hogy egészen más osztályzatba esnek, és súlytalanoknak neveztetnek.

Minden testet felosztunk szilárd, csepfolyók- és terjedékenyekre. Az említett három állapot egyikében minden test okvetlenül találatik, s ezt nevezük halmazállapotnak. A vas szilárd halmazállapotban, a víz folyékonyban van; a lég terjedékeny halmazállapotban. A legtöbb testek egyik halmazállapotból átmenhetnek a másikba. A víz lehet szilárd, s akkor jég, de lehet terjedékeny, és akkor gőz.

Göröghon bölcei mondák: a földön mindent elemre lehet felbontani — elemezni — s ily elem négy van: föld, víz, lég s tűz. De ök nem azt értették azok alatt, mit mi, hanem a halmazállapotot, és jelképileg — symbolisch — neveztek a szilárdat földnek, a folyékonyt ércnek, a terjedékenyt légnak.

De hát mit jelent a tűz? Itt már minket az őskor tudósai megelőznek, — mi három halmazállapotját ösmerjük az anyagnak — s ök egy negyediket is elfogadnak, mit mi is kénytetünk tenni, a testtelent, s azt nevezik ök testetlen, súlytalan tűznek. A mérhetlen — súlytalan — anyag, villanyosság, delejesség, meleg, világosság, és a villanyosságvezető, levegény — Aether — mind ez osztályba tartoznak, talán idővel még több ily súlytalan anyagokat ösmérendünk, melyeket jelenleg a tudomány még sorozni nem képes, s most csak anyagnak, majd erőnek, majd ismét önállóknak nevezi.

Régóta ismeretes tény, hogy különböző testek halmazállapotjának változása villanyosságot szül, már az idősb Erman kora leghirhedettebb természettudósa kísérletet tett, de eredményhez nem jutott, a mindenható véletlennel kellett közbejöni, s megmutatni azon ügynököt, mely az égiháboróban működik, mely az ember hatalmában volt, és ki azt birhatá nélkül, hogy azt sejtjené.

Seghillben, az ottani gyárban volt egy göz gép, melynek kazánja 1840-ben igen elkopott; egy nap-

számos azt észrevévén (nagy gözsugár jövéen ki egy hasadékon, közel a biztosító szelephez) igazítani (szabályozni) akarta a nagyon terhelt szelepet, azt annyira tolandó, hogy a gőz által könnyebben mozgattathasson, azért egyik kezével azt megfogta, midön véletlenül a másik a kiömlő gőz sugarába ütődött, a mikor erős ütődést érzett, mely az egész testén elterjedt.

Seghilltől egy mérföldre Newcastlében volt az ismeretes angol természettudós Armstrong. A hallatlan esemény felől értesülvén, a helyszínére sietett, s valónak találta a regényes mendemondát. Kísérletet tett előállítani a tüneményt, egy elszigetelt székre állt, vasrudat nyújtott a gözsugárba, mely a biztosító szelepen bocsátatott ki, s im a vezetővé alakított vasrúd, erős, egymásután sebesen következő szikrákat adott. A szikra ereje, és száma függött az üstben levő gőzfeszerejétől, s egyszersmind azon erőtől, a melyel az a biztosító szelepből kirohant. Legnagyobb volt az eredmény a gözmozdonynál, mivel ott az üst csövekkel van ellátva, s kevés idő alatt sok gőz fejlődött ki, s a szelep kinyílásával a gőz feszereje nem gyengül.

Midön a gözmozdony az indóházi eresz alatt kísérlet tevése használtatnék, észrevették, hogy a gőzfelhő is, mely a földel (fészter) alatt képződött, szikrát adott, ha hegyes testtel (vasruddal) megérintették, ép úgy mint a felleg, ha villanyvezetőhöz ér. —

(Folytatjuk.)

Nagy Soma.

Érdekes böngészetek.

régi könyvekből.

1. Lovagias öseink vadászatai.

Kinek alkalmá volt régi könyveket forgatni, sokszor tapasztalhatta, hogy éppen ott és akkor bukkan az ember valami érdekes adatra, vagy episodra, midön és hol azt legkevésbbé várta. Különösen észrevehette pedig azt, hogy alig van régi könyv, bárminő tárgyú és tartalmú, mely ne foglalna magában édes hazánkról is egy két apróbb adatot, egy két jellemző részletet, egy két csipősebb adomát. Nem nehéz ennek okát kitalálni. Független és önálló hazánk akkor a szereplő nemzetek legelőkelőbbjeinek egyike vala, sőt azok között nem ritkán vezérekedett is. Így például: Szent László és Kálmán királyaink alatt, midön az akkori eszmék uralma alatt álló szellemek e nagy és korukat messze haladott királyaink felé fordultak, vezért s irányadót keresendők. Így Nagy Lajos és dicső Hunyadi Mátyásunk alatt, midön királyaink udvara nemcsak politikai túlsúlyt gyakorolt a többi Európa felett, hanem a tudomány és művészet, a csin, lovagiasság és divat mezején is hangadó vala! A mint ezt egykorú olasz írók — kik között pedig mint tudjuk, a tudományok ujja születésének s az ujkori polgárisodásnak hajnala legelőbb piroslott, — a legőszintébb bámulat kifejezésével ismerik el. Én tehát minden régi könyvet a kegyelet bizonyos nemével lapozok át, meglevén győ-

zödve, hogy abban mint mondám, hazánk akkori fontosságánál fogva, okvetlen találandók egy két adatot, mely vagy nemzetünk hatalmáról vagy a magyar föld mesés gazdaságáról teend tanúságot; vagy a mi nem kevésbé érdekes és nem kevésbé fontos: őseink társadalmi s magánéletüinkről lebbenti föl a fátyolt, s multunk dicső épületéhez egyegy becses s mondhatlan érdekű mozaik-követ szolgáltat.

Ily kedélyes jelentőséggel bír azon adatka is, melyet most az olvasó közönséggel közleni szerencsém van.

Hogy lovagias őseink férfias multságai között a vadászat nem volt a legutolsó, képzelhetnők, ha reá adataink nem volnának is. S hogy a vadászatot nem mint durva élelem-szerzést gyakorlák, hanem azt, mint férfiakhoz illő időtöltést, a társas élet akkori fejlettségéhez képest, a vadászat mesterségnek minden akkori kellékeivel dúsan felszerelve használták, sőt akkori hatalmuk s európai állásukhoz képest hallatlan fényüzéssel rendezték: mindezt történelmünk számos adatokkal tanúsítja.

S ha történetíróink méltán megróják szerencsétlen s utolsó nemzeti királyunk II. Lajosnak könnyelműségét, ki egy idomított sólyomért ötvenezer magyar forintot nem sajnált adni, azon üres királyi pénztárból, melyben a haza védelmére pénz nem találtatott, s melynek szegénysége közmondássá vált; s ha e tényt s vele együtt akkori nagyjaink külföldiekben irigységet keltő fényüzést méltán úgy tekintik, mint a nemzeti elpuhulás s a háttérben fenyegető catastropha csalhatlan előjeleit; úgy más részről tagadni nem lehet, hogy mindez kétségkívül nemzetünk gazdagságáról, előkelő állásáról, izléséről s csinjáról tesz kézzelfogható bizonyosságot. Nekem legalább, valahányszor lelkes történetíróink e feletti panaszát olvasom, önkénytelenül a fontainebleaui vadászatok jutnak eszembe, melyeket III. Napoleon néhány év előtt oly megdöbentő pompával s fényüzéssel rendezett volt.

De hogy visszatérjek kis adatomra, tudjuk, s legujabban Szalai László „János király s a diplomacia“ című remek cikkeiből még jobban meggyőződünk felőle, hogy a római szent szék nem csak meghitt diplomatiái viszonyban állott Szapolyai Jánossal, hanem, hogy annak a magyar trónoni megszilárdulását őszintén ohajtottta is. E benső viszonynál fogva az akkori római pápa III. Pál rendes követet tartott Budán János király udvaránál. E követek egyike Rorarius Jeromos is volt, kiről azonban tudomra eddig egy történetírónk sem emlékezik. E Rorarius egy, korában nagy sensációt gerjesztett munkát irt az állatok értelmességéről, melyben alkalmat vesz magának előadni, mit e tárgy körül budai rövid tartózkodása alatt János király udvarában tapasztalt.

Elmondván ugyanis, miszerint szülővárosához Pordenonehez közel lakott egy fiatal ember Morand Gyula, ki szenvedélyes vadász lévén, vadászkutyaí között egy farkast is tartott, ki annyira megvala szelidítve, sőt idomítva, hogy nem csak minden veszély nélkül sza-

badon járt a többi ebek között, hanem azokkal vadászatra vitetvén, hasonló hévvel és pontossággal üldözé s fogá el a nyulakat; hozzá teszi, s így folytatja:

„Ipse, ego a Paulo tertio missus ad Joannem regem Ungariae, vidi Budae duos eius lupos colore nigerrimo, nullus ut pilus alterius coloris esset, catena iunctos, caetera liberos, sic inter homines, sic inter canes versari, quemadmodum videmus sagaces canes junctim binos incedere“; azaz:

Magam (Rorarius) egyszer harmadik Pál által János magyar királyhoz követül küldetvén, láttam nála Budán két farkast, melyek oly tiszta feketék valának, hogy csak egyetlen egy más színű szőr sem vala rajtuk látható. E farkasok párosan egymáshoz kötve, különben szabadon jártak az emberek körül, együtt forgolódtak a többi ebek között, éppen úgy, mint a vizsla kutyákat látjuk párosan egymáshoz kötve járkalni sat. Hieronymi Rorarii Exlegati Pontificii: Quod Animalia Bruta saepe ratione utantur melius homine libro II-o pag. 241. — A mű iratott 1544-ben.

Mennyire alkalmas e néhány szó képzeletünket őseink magánélete szentélyébe röpíteni, s őket a mindennapi élet apró, de érdekes részletei között mintegy meglesni!

2. Nagy német írók eredetisége.

Ugyanezen Rorarius fentnevezett művének I. könyvében a 48 lapon, nem csekély meglepetésemre olvasám a következő adomát, melyet egy nagy német író művéből ismertem, s eddig mindig eredetinek tartottam s hihetőleg velem együtt érdemes olvasóim is.

Az adomát Rorarius következőleg adja elő:

Katholikus Ferdinand spanyol király uralkodása alatt, Isabella királynő, ez örök emlékre méltó szüz azon zárdába vonult vissza, melynek udvarában Valencía vadállatai közkölségen tartattak. Azon szüzek között, kik a királynőt kísérték vala, volt egy nemes alaku, de mondhatlanul pajzán fiatal leány is, kibe az örülésig szerelmes volt a város legelőkelőbb fiatal embereinek egyike: Emmanuel, ki aztán jelen kalandjánál fogva: az arszlán melléknevet nyerte. A fiatal hölgy azon karzatra támaszkodva, honnét az arszlánok szemléltettek: keztyűinek egyikét készakarva leejtette, annak felhozására híván fel imádóját. Az ifju a következő gyalázat félelmétől ösztönözve — s tudjuk, hogy a spanyolok készek a dicsőségért s büszkeségből éltöket kockára tenni — kihúzván kardját, s baljára öltvén paizsát, a rekeszt fölnyittatni parancsolá, s miután előbb a verem pitvarában letérdelt vala, egyenesen az oroszlán felé tarta; s kinyujtván kardját, annak hegyével a keztyűt fölemelé, s arcával folyvást az oroszlán felé fordulva hátra felé mene, s a küszöbnél az előbbenihez hasonló térdhajtással köszönté az állatot, mely mozdulatlanul maradván, talán az ifju bátorságát csudálá vala. Innét a leányhoz visszamenvén, s a keztyűt neki visszaadván, őt arcul üté, hogy tanulná meg, miszerint egy hiven szerető férjfinek életét ily hitvány-ságért máskor kockára ne tegye.

Ki ne ismerne e szende történetkében Schillernek „Keztyü“ című balladájára? A különbség a kettő között az: hogy Rorarius ezen adomáján korának még friszamata ömlik el s a részletek sokkal kedélyesebbek s eszme- és érzelem tömöttebbek, mint Schillernek bár külterjedelemre nézve hosszabb, de mindenesetre szárazabb balladájában. Nem is említvén, hogy az inventió hiánya már most Schillernek e költői művét, majdnem minden érdeméből kivetkőzteti.

Levelezések.

A Majnapartról. October elején Frankfurtban valék; ezen ősz német városban, mely a VIII. század óta mint Francia, és némi tekintetben egész Németország fővárosa, 1254-ben szabad és császári, 1356-ban koronázási város, 1806-ban a frankfurti nagyhercegség feje, 1815-ben köztársaság, most a német szövetség székhelye, oly nevezetes szerepet játszik Németország történetében; hol a táviridai sodrony folytonos mozgásban van, és hoz és visz, majd keletnek, majd nyugotnak, majd délnek, majd éjszakra határozatokat. Ki ne emlékezne a legutóbbi európai forradalom idejéből Pál templomára, hol az állam bölcsei oly soká, és oly szépen vitatkoztak a felett: vajjon Németország Staaten-Bund-e, vagy Bundes-Staat? . . . És ki ne ohajtana látni ezen épületet, mely már építészeti tekintetben is igen nevezetes; tágas köralakú belsejénél fogva inkább hasonlítván valamely szinkörhöz, mint templomhoz; úgy, hogy ha az oltáron levő feszületet eltávolítjuk, semmi sem marad hátra, mi a hely szentségére figyelmeztetne, vagy a lelket fölemelné. Ne vegye rossz néven senki, de én, — noha azokat a tarkabarka, ékességgel túlhalmozott oltárokat magam sem szeretem, — abban a véleményben élek, hogy az üres templom a szívet is üresen hagyja. . . . Még mutatják a padokat, hol Lichnovszky, hol Auersvald ültek, a soha nem helyeselhető türelmetlenség és csak rombolni tudó fanatismus áldozatai. Azonban mielőtt egyébről szólnánk, tekintsünk be a tiszteletre méltó Römerbe; vagyis tanácsházba, melyet a város 1405. vett, később nagyobbított, és a birodalomnak ajándékozott: illik, hogy első látogatásunkat az Isten háza után itt tegyük; hol a választó fejedelmek a császárválasztás előtt tanácskozássra összegyűltek; utána pedig II. Maximilian óta, — kevés kivétellel, — a koronázási ünnepélyek és lakomák tartattak.

A tanácsház külseje igen ószerű, és belseje is lényegében az maradt, mely hajdanta volt. A mint az ember a tágas oszlopcsarnokon belép, és fölmege az emeletbe, — melynek lépcsőzetét és folyosóját Colomba által festett frescoképek ékesítik, — felülről világított előszobába jut. Ennek felső körületén a következő irat olvasható: *Accipit acceptos solis per lucida vitra, ut spargat radioligneus arte polus.* Innen az egyik ajtó a választási- most tanácssterembe nyílik; hol a székeket és asztalokat kivéve, a többi mind a régi maradt. A választási teremből az ugynevezett Kaisersaalba megyünk; s itt a német császárok egész sorozatával találkozunk, mind életnagyságu képekben; melyek I. Maximiliántól kezdve természet után, egyébiránt pedig régi pénzek-, pecsétek- és sarkövekről vétettek. A sorozatot, mindjárt az ajtó mellett, nagy

Károly császár (768—814) nyitja meg; ki az első német eredetű romai császár volt. Ugyanaz, ki a bajor Tassiloval szövetekezett, de rúdul cserbenhagyott avarok erejét Győrnél megtörte, és Csabát, az avar királyt Etelvárbán megszállotta, elfogta, és minden kincseitől megfosztotta; azután pedig egész Pannoniát és Daciát hatalma alá hajtotta (Bonfin. Dec. I. L. IX.) Jelszava, melyet különösen azáltal is tanusított, hogy a legyőzött avarokra szintugy, mint a szászokra a keresztény religiót rákényszerítette: „*Christus vincit, Christus regnat, Christus triumphat.*“ Azon veszteséget, melyet avar őseink Károly fegyvere által a Dunánál szenvedtek, bőven kipótolák a magyarok későbbben Augsburgnál, Károly férfiivadékaik közül az utolsó német császár, — gyermek Lajoson (899—911) midőn Németországot adófizetőjökké tevék. „*Factusque illis est per nonnullos annos populus hic tributarius*“; mondja Luithprand (Hist. de Reb. Europ. L. I. C. V.) Jelszava: „*Multorum manus, paucorum consilium.*“ Lajost követte I. Konrad (912—918.), ki alatt a magyarok gyakran meglátogatták Németországot. Magas, száraz ember, lándzsával kezében. A monda szerint ezt ütötte föbe az elfogott Lehel. Jelszava: „*Fortuna quum blanditur, fallit.*“ Utána I. másként madarász Henrik, szász herceg „*Ad vindictam tardus, ad beneficentiam velox*“ uralkodott (919—936.) Erő és bátorság ömlik el daliás természetén; mit velünk Merseburgnál 933. ugyancsak éreztetett; fia pedig a sőtét tekintetű I. másként nagy Otto (936—973.) a gyászos emlékezetű Lechfelden 955. hatalmának egész súlyával reánk mért. Hogy ki volt ezen páncélos vitéz, mutatja jelszava: „*Satius est ratione aequitatis mortem oppetere, quam fugere et inhoneste vivere.*“ De menjünk tovább a hosszú sorozaton, s a minket kevésbé érdeklőket hagyjuk el; míg három százados időköz után, szemünk egy nyílt tekintetű, baljában paizsot, jobbában zászlót tartó hősön meg nem pihennek; kinek emlékezetre méltó jelszava: „*Melius bene imperare quam imperium ampliare.*“ Ez a felséges uralkodó ház törzs atyja Habsburgi Rudolf (1273—1291.)

Régi dicsőségünk hol késel az éji homályban?

Századok ültenek el, s te alattok mélyen enyésző

Fénnyel jársz egyedül. Rajtad sűrű fellegek és a

Bús feledékenység koszorútan alakja lebegnek.

Nem azon Rudolf-e ez, kinek szerencséje és dicsősége a magyar nemzet történetével olyan szorososan össze van kötve? — Ki ne emlékezne a marchfeldi véres ütközetre, melyben a cseh Otokár ereje örökre megtörtetett, és a habsburgi ház megalapított? — megalapított pedig Rudolf hű szövetségeseinek IV. László magyar királynak segítségével; mert Rudolfnak azon a napon, (1278. aug. 25.) mely élete és koronája fölött határozott, nem volt több, mint legfeljebb 10,000 embere; holott Otokár 30,000 válogatott vitézzel ment ellene. Nem csuda hát, mint Kéza mond: hogy Rudolf minden reményét Lászlóban helyezte; „*cuius adventum et auxilium sicut dei exoptabat.*“ És László megérkezett; mint Bodmann Codex epist. Rudolphi I. epist. 79 bizonyítja: „*Ungariae rex inclytus cum XL. millibus Ungarorum et XVI. millibus Cumanorum dominus nostri obsequiis se aptavit.*“ (Szalay nyolc. k. 96. l.) Otokár koronáját a magyar daliák száguldó méneinek patkója tiporta. Minő nagy fon-

tosságu esemény volt ez, kitetszik abból is, mert László a székesfehérvári templomban felfüggesztetvén a cseh-, morva- és lengyel zászlókat, a győzelem napját évenként megünnepleltetni rendelé; Pozsonyban pedig hálából templomot építtetett, — a ferenciekét, — melynek homlokzatán néhány év előtt magam is olvasám: „Devicto Ottocaro“ sat. — Csudálnom kell, hogy hazai festészeink, kik néha aprólékos dolgokkal bibelődnek, ezen nagyszerű eseményt még eddig ecsetökre nem méltatták! — Avagy nem éreznek magukban elegendő erőt a nemzet nagy napjainak hü színezésére? hogy láthatóvá tennék, miszerint a

magyar hivatva volt és van arra, — miként Mária Terézia alatt is bebizonyítá, — hogy Európa ügyeiben döntő befolyással birjon. Mindig csak azt a szegény törököt verik; kinek a nélkül is elég a maga baja. Mintha a magyar történetek nem szolgáltatnának bő anyagot feldolgozásra. Ilyen gondolatok foglalták el lelkemet a frankfurti császártérben; hol az őskor szellemei intettek nekem, a késő századok fiának, és meggyújták előttem a történetek világát.

(Folytatjuk.)

Pados.

T Á R C A.

Diákkori emlékeimből.

— Kalandhalmaz. —

(Folytatás)

Töröljék el a tápintézeteket, de szaporítsák a stipendiumokat, melyek segélyével az ifju a polgári körben élhessen, vagy élni kényszerüljön.

Ne demoralizálják az ifjúságot a keblében tartott kémekkel, de engedjék nyílt homlokkal részt venni a mulatságokban, s ott emberekkel jöni érintkezésbe, hisz az élet eléggé mutatta eddig, mint növelé örök tilalma a titkos kinövéseket . . . . .

. . . . . Kegyetek pedig szép hölgyeim ne haragudjanak ez elkomolyodásért, mert ez minduntalan meglep, valahányszor elenyvedt ifju éveim jutnak eszembe, valahányszor elképelem, mily szívreperesztő alkalmakat nyújtott ez Céner Miska barátomnak a felettemi diadalokra.

Én a többek közt egy barátomhoz jártam ebédre, azaz annak gazdasszonyához, kinek egy melancholikusszerű kisasszonya volt.

De a kisasszony nem volt velünk, sőt csak ablakon át lehetett megpillantani.

Mi gyakran mentem én el az ablak előtt, hogy megpillanthassam, mi meghökkenve pirultam el, ha rám szögező fekete szemei villámsugarait.

De a tűz édesen melegített.

Kiméletlenül süttött ellenben a másik láng, ha előtte más ifjut láték állongni.

De ha ilyenkor gyengéd mosolyt küldte felém vigasztalásul, ihletve szálltam magamba.

E perc óta nem mertem azon nap más ablakra nézni, vagy vétkes kíváncsisággal kanditni ismeretlen kalapfátyolok alá.

Ő ezt megláthatná és szenvedne szintoly emésztő szorongást, mint mikor én előtte más vad diákot látok; holott én őt ily szenvedéstől óvni vágytam.

Ki mondja még, hogy a szerelem önző.

Szünjetek meg ti törpe kishitűek rágalmazni a szerelem édjét, mert nektek osztályrészüil nem jutott, mit a magas szellemek is csak kapaszkodva érnek el.

Ti vagytok önzők, kik egy éji álmodat sem akartok feláldozni a szív merengéseinek, kik csak egy garádot sem ugrottok át, hogy szépetek közelébe juthassatok, kik egy órai kerület sokalltok a téli hóban, hogy megláthassátok az imádozott arcot.

De én nem sokalltam, mert nem valék önző.

Céner már gyakran lehordott komolyságomért, de én inkább némán türtem azt, mint felfedeztem volna e profanus embernek idéző titkomat.

— Ez al uszékonyaságot ki kell belőled mosni — átkozó

dék egy reggelen — ma velem jössz az alumneumba, hol könyebben traktálnak, mint a fekete szemű gombócok.

Ő, ki arra készül, hogy majdan a szeretet igéjét hirdesse, — ily szavakat mer kibocsátani ajkán az isteni szerelem ellen!

Megérdemlé, hogy élethosszig szenvedje a penitenciát.

Ragadt magával az alumneumba: mi haszna! nem ez után vágyott az én lelkem, más élvezet, más eledel kellett volna annak.

Ott ült a tömérdek sok dupla appetitus, falván többet szemével, mint szájával.

Éppen karácsony böjtje volt.

Nagy nap, egyike az évi háromságnak az alumneumban.

Mert tudnivaló dolog, hogy karácsonböjtjén, óév utolsó napján, és nagyπέnteken találunk itt mákos metéltet, az év többi napjain tézstafélét csak maroknyi rántásgumókban haraphat az ifjúság.

De ki is győzné e másfél száz sihedert tézstával, hiszen most is két hete metéli nyolc szolgáló, mégis félnek, hogy a második asztaliaknak nem jut.

— Errébb, errébb! — kurjongatnak mindenfelől, midőn harangozni kezdenek.

De ekkor még felkelt a sereg, s a senior, a legvénebb tót diák, latin imádságot mormogott, mibe a többiek untalan Ament kiabáltak.

Hozták ekkor a sutykos Hébék a párolgó cserép sájtárokát.

A mi asztalunkra is letettek egyet.

Köztszetelemből mint vendégnek, nekem engedtetett a merés.

Eszem tova járt a kedves fürtök árnyában, s gépíleg vittem kanalamat számhoz.

— Nem tudod te mitől döglök a légy? — ezen szókkal üté ki kezemből a kanalat a kese theologus — először halászd le a zsizsiket.

Szót fogadtam, lemertem az árpakásáról a zsizsiket, aztán egykedvűen nyeltem a meleg vizet, csak úgy csorgott rólam az izzadság.

Soh' sem kell nekem ezután fekete kávé! egy kanál alumnista-leves hamarabb kiveszi az emberből a mámort, három pint fekete kávéval.

Lassankint hallani kezdém szomszédaimat.

— Miska, mi lelte ezt a kosztost?

— Bukfejes, nem tudod, hogy Tinzér Mariéknál eszik.

— Igaz bizony, de még csak üvegen át nyalhatja a mézet, mert a tulsó soron látom botorkálni.

— Még csak hisz és reményl — nevetett Céner.

Éppen ki akartam fakadni e lealázó szavakon, de pillanatban... hupp... majd a tányérba fultam.

— Ez nálunk a novitius tonsurája — harsogott Organon — hátadra bélyegeztem a szatyit.

S valóban a pékápó hamus feneke jókora hédot nyomott ruhámra.

— Éljen Zay! — rivalgának mind a tizenöt asztal félfél tucat ülnökei ugrálva.

— Vivát! — nyöszörgének mások.

— Leveled panszláv, éljen Zay!

— Ki volt az a szemtelen — rikolgott a senior.

— Dobre rano, páne kapralu — nyikkantott valaki.

— Micsoda elveteműség az? — zsörtölődék a laesa majestas, közelgve a hátsó asztalok felé.

— Pitypalatty! — nyikkant ismét mögötte.

Neki fordult egyik asztalnak.

— Hajgáljátok már a kalácsot! — hangzék tulról.

— Csind! — kiáltott a senior — zrukk! — parancsolá vissza a szolgálókat, s egyikre rámutatván az ülők közül, szólt: maga holnap nem enni kap.

— Hát én kiáltottam? — kérdé ez dacosan.

— Hát én? — förmedt fel a senior.

— Kivülünk még 148 ember van itt.

— Megjegyzem — fenyegetőzék a senior, de elment helyére s a kalácsokat azonnal osztották, fejenkint hármat, miket Gróf Zay Károly szokott az év jelesebb ünnepein ajándokul küldeni az éhes karvalyesapatnak.

— Éljen Zay — kiáltának újra.

— Ijjen! — nyögték tömött torokból fuladozva a tótok, hogy a vivát új scandalumot ne csináljon.

— Belebb a tésztával! kiálták, kik a kalácsot zsebre rakták.

A medencék ismét megjelentek.

— Ujra, újra! — rikangaták mindenfelől, mert a három assessor már kimerte a tálat s a negyediknek újra kelle hozni.

Holott oly csintalan volt, hogy a száraz töretlen mák az asztalunknál evő mohó ipsének beleszorult a torkába s vizet kelle rá önteni, hogy lenyelhesse.

Nevetésünkre megszegyenlte magát s ellábolt.

A mint mi is kijöttünk, Dadai és Fütüfifa vártak a kapuban.

— Fejtő, fizess bájjészvényt — zaklatott ez utóbbi.

Tehát lesz alkalmam bűvös körébe juthatni, — tünődém örömben — hisz a delej máris vonsz és ragad magához. Hallani fogom szende hangját, mely, mint a bárányok esti csengetyüje, ábitatra lelkesít, nézendek tüzes szemébe, mely világít, mint a szentjánosbogár, arcomhoz simuland lehelete, mint bűvös köd, mely megérleli a szamócsát.

Csakhogy hosszú várás két hét a türelmetlennek.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— Az Akademia f. évi december hó 15-én kezdi meg huszadik **nagygyűlését**, melyre az intézet mindennemű tagjai — a rendes tagok kötelezőleg — hivatalnak meg. Az elnök rendeletéből. Pest november 23-án 1858.

Toldy Ferenc, titoknak.

— Shakespeare fordítására eddig Arany János, Flóra, Jókai Mór, Lévai, Sárossy Gyula, Szász Károly, és Székely József ajánlkoztak. Mint a Szép. Közl. írja, Ács Zsigmond is felkérte, s valószínű, hogy részvétét meg nem tagadja. Ehhez csak még azt ajánljuk, hogy a fordításnál a legszigorúbb kritika gyakoroltassék, mert nálunk nem lehet várni azt, hogy ha gyenge fordítás találna létre jönni, ez — mint más irodalmakban — egy második, harmadik fordítás által fogna leszoríthatni.

— A Lonauban (a harz hegység vidéke) hajdan oly törvény volt, hogy ha valamely ifju egy szüzet csókolni akart, ezt előbb a községi előljárónak bejelenteni tartozott. A

kik ezen bejelentés nélkül csókolódtak, egy egész évig holnaponként egyszer utcát söpörni köteleztettek. Az erről vezetett csókolozási jegyzőkönyv később oly vastaggá lett, hogy 10 ló nem bírta helyéről mozdítani. Ezt meséli Lerbach.

— Igen érdekes történeti zsebkönyvre figyelmeztetjük olvasóinkat, melynek címe: „Rajzok a magyar történelemből,“ írta Hatvani Mihály. Tartalma: A XVI. század első felének jelleme Magyarországon. Adalékok János király külviszonyai történelméhez. Pár szó özvegy Mária királyné összeköttetéseiről Magyarországgal. Egy némi a bányák történelméből. Erzsébet főhercegasszony I. Ferdinánd leányának menyegzői ünnepélye 1543. — Utyeszenich Frater György (Martinuzzi bibornok) élete. Toldalék Erdély állapotáról s Izabella viszonyairól Frater György halála után. A hunok maradványai Schweicban az anniviersi völgyben. A Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem ellen 1594-ben szőtt összeesküvés története, a burgundi könyvtár egy latin kézírata szerint. Adalékok a bécsi békekötés és az azt követett trónváltás történelméhez. — E jeles munka annyira leigézé figyelmünket, hogy igen nagyon ohajtjuk, bár jelennék meg ezen zsebkönyv évről évre, és szaporitaná folyamait még nagyobb számra, mint a szintén jeles, de német nyelven írt Hormayr és Mednyánszky féle történeti zsebkönyv.

— A Ferenc-József keleti vaspálya, mint tudva van, nagy szavazat többséggel elhatározta saját felosztását, és 70 mérföldnyi pályavonalra déli Magyarországon szóló concessiójának visszavételét, hogy ezen társaság az olasz társasággal egyesülhessen. Ezáltal Zala, Somogy, Baranya és egész Tótország elesnek azon jótéménytől, melyet vaspályáktól reményleni szoktunk. Azomban, mint a P. Lloyd írja, még talán minden reményről le nem kell mondanunk, hogy a lelkes kisebbség, mely a fenebbi határozat ellen sikra szállt, némi sikert kivivand. Ugyanis a pesti kereskedelmi és iparkamara cs. kir. főherceg ő fenségénél az indokokat alátérjeszté, melyek a kérdéses vonalok kiépítésének szükségét mutatják, kérelmezvén, hogy ezek a legmagasabb trón méltánylása alá nyujtassanak.

— Heppignies (Belgium) mellett egy erdei vadász nemrég egy varjut lött, melynek szárnyai alatt egy pergamén papíron ezen szavak voltak írva: „Abbaye de Sollemont 1787.“

— Szabó Józsefnek, a magyar akademia által a Nagy-Károly dijjal koszoruzott pályairata: „Pest-Buda környékének földtani leírása“ megjelent, és mint olyan munka, mely az illető szaktudomány színvonalán áll, irodalmunk valódi nyeresége. Bizony jól tenne a temesvári gazdasági egyesület, hogyha már csekély jövedelmével gyakorlati gazdaságot nem üzhet, ha legalább Temes, vagy Torontál megyének földtani leírását eszközöltetné.

— Stöckhardt tudornak Chemische Feldpredikten című munkáját Vasvári Lajos fordítása szerint jelenik meg „Néhány szó a gazdasági vegytanról“ cím alatt. Első füzete már kezünkönél van, és földbirtokosainknak és mezei gazdáinknak mint igen jó tanácsadó ajánlja magát.

— Egy porosz lap párisi levelezője azt írja, hogy Londontól Párisba oly tudositás érkezett, mely Mészáros Lázár halálát jelenti. Az egyesült államokban (Iowában) mint bérlő gazdasági tanyát épített, melyet nemsokára a tűz emésztett meg, egy másik hasonló vállalatát a vízáradás pusztította el. Ekkor visszatért Európába, hogy egyik földijével egyesülve nyomdát alapítson Genfben. Azonban Angliát keresztül utaztában elérte a halál Eywood kastélyban Herfordshire-ben, a hol barátját Teleky gróft látogatta meg.

— Rózságyi Antal, a M. Néplap segédszerkesztője által regényciklus adatik ki. Az elsőnek címe, „Kisvárosi titkok.“ Ára 1 pfrt.

— Szabadka városa a korona herceg születése alkalmával 15,000 pfrtból álló alapítványt tett a szegények javára. Ezen töke esztendőnkint a házi pénztárból 1000 pfrtal mind-

addig fog szaporíttatni, míg a kamatok, és kamatok kamataival együtt 60 ezer pfra növekedik. Mihelyest azonban egy 20 ezer forintos tőke keletkezett, a szükségnek megfelelő szegények és sinlődők háza fog munkába vétetni.

— Ó Szivacon M. M. nevű leány gyermekikkasztásért gyanuba esvén, szigorú házmotózás tartatott, minél fogva is f. hó 15-én az újdonszületett gyermeket a konyha egyik zugában eltemetve találták.

— Kerékgyártó Árpád, Magyarok életrajzai című még befejezetlen munkájáról ismeretes jeles írónk előfizetést hirdet: „Magyarország mivelődésének történetére,“ mely jövő februarius hótól kezdve 17 füzetben fog megjelenni. Előfizethetni rá 12 pftal; ki az előfizetési összeget két részletben kívánna letenni, azt most 7 pftnak és a 7-ik füzet átvételekor szintén 7 pftnak beküldésével teljesítheti; a füzetkinti előfizetés 1 pengő forint. A befejezett munka bolti ára 20 pft. leend. — Nem várunk Kerékgyártó urtól közönséges vásári munkát, hanem igen is olyant, mely címére méltó. A megjelenésre csak azon észrevételünk van, hogy — miután minden három hónap mulva egyegy füzet kiadása ígértetik, — ha az ígért időközök meg is tartatnak, a munka mégis csak $4\frac{1}{4}$ év mulva leend a közönség kezében, mi valóban hosszú terminus. Mi a magunk részéről kétségkedünk, vajjon kedve van-e a közönségnek oly munkákra előfizetni, melyeknek végét oly későn várhatja. Több év lefolyása alatt az ember viszonyaiban mindig oly változások történhetnek, melyek kérdésbe teszik a régiebb történet szerződések sikerét. Nem lehetne-e ezen dolgon változtatni? hisz 100 nyomtatott iv kiállítása ugy sem a világ, ha a többi rendjén van.

Temesvári újdonságok.

* A magyar biztosító társaság Temesvárott létező főügynöksége december elejére körutazást rendelt, — legelőbb is Krassó megye vétetik szemlébe. Kívánjuk, hogy a nép mindenütt legyen fogékony a biztosítás elvének alkalmazására.

* Temesvár városának költségvetése 1859. évre felsőbb helyen jóváhagyatott. E szerint a bevételek 154,925 forintban, a kiadások 208,031 forintban megállapítottak. A hiányzó 53106 forint behajtására a) az egyenes adó minden forintja után $33\frac{1}{2}$ szántóli, azaz 20 kr. kivetés, b) öt szántóli kivetés minden kincstár által vagyónátrások esetében beszedendő illetékekről; c) öt szántóliás pótlékadó az általános borfogyasztási adóra, és a helyben fogyasztott pálinkára engedményezett; ellenben az eddigi bor- és pálinkavám megszüntetendő. — A községi tanács folyamodik, hogy a fogyasztási adóra vonatkozó pótlék adó 10% emeltethessék. A mi az egyenes adóra kivetett pótléket illeti, érdekes tudni, hogy 1857. évben minden forint után 38 kr., 1858. évben 22 kr. szedetett be. — A deficitből kétségkívül igen nagy rész a városház szükségessé lett újra alakítására esik, minél fogva elmondhatjuk, hogy : megtettünk a mivel tartoztunk, de tartozunk is arra a mit megtettünk.

* Folyó hó 22-én a zeneegylet védnökjének sz. Cécilia ünnepét ülte, egy a redouteremben adott hangverseny által. A programmból kiemeljük Haydn egy vonóquartettjét; és a zongora ötöst Schumanntól, végre Beethoven énekkarát. A siker meglepő, és a zsufova telt terem közönsége teljesen kielégítve volt. Mindenből látszik, hogy a zeneegylet szép jövőnek néz elejébe. — Szabó József ur, a színház igazgatója oly szives volt a teremtet a fenébbi célra ingyen átengedni.

* A helytartóság is kimondá utolsó szavát az országos vásárok ügyében. E szerint a temesvári vásárok tehát a bécsi kapu előtti téren fognak tartatni.

* A Bega csatorna mindkét partjai, a vaspálya hidjától

egész a Józsefvárosig a kereskedelmi kamarának fognak átadatni, hogy ezáltal ezen nélkülözhetlen partok a kereskedés érdekeinek fenntartassanak. A kereskedelmi kamara az átveendő térséget cövekkal fogja jelölni.

≈ A mult heti színi előadásokról röviden tehetünk jelentést. 22-én „Das Gefängniß“, Benedix vigjátéka került színre, és kivált eleinte kevés hatást tudott előidézni. Lenz k. a. (Mathildé) és Friese ur (Dr. Hagen) megfelelték szerepüknek. 24-én „Zurücksetzung“ színjáték Töpfertől, mely régiebb időből nálunk jó emlékezetben áll. Lenz k. a. érzésteli, Wagner k. a. vidor játéka méltó elismerést nyertek. Deutsch ur és még inkább Friese ur a magok szerepét (Lobeck és Götze) érdeklél, és vonzólag tudták előadni, Sachs asszony (Lobeckné) azonban a mi színpadunk igényeihez gyenge. 25-én „Cato von Eisen“, vigjáték, mint Deutsch ur jutalomjátéka. Sajnálkozásunkat kell kifejeznünk, hogy ezen szorgalmas színészünk, ki majd mindennap a színpadon működik, sőt még az operában is magát használtatja, majdnem betűszerinti értelemben üres házban játszott pályatársaival együtt. Sok ügyességgel szerepeltek ma, Lenz k. a. (Siegelinde). Wagner k. a. (Bertha) és több részben Lazzer ur is, ki azonban hevében sokszor a szépnek fogalmával ellenkező mimikára magát elragadtatja. Ezen talentomos színészünk sokat nyerne, ha időnkint magát mérsékelni tudná. 27-én „Jüdin“, opera. Friedrich asszonyság (Isabella) kedves volt mint mindig, és művészetével a mai előadás sikeréhez tetemesen hozzájárult. Norsed k. a. (Sara) kielégített, Reichmann ur (templariusok comthurja) annyira jeles, hogy egykedvű közönségünk is többször megtapsolá, és kétszer kihívá. Az opera különben sok rövidítésekkel adatott, az első felvonásban előforduló diszmenet pedig, mely nálunk azelőtt mindig nagy hatást idézett elő, valóban nem egyéb, mint a szegénység, és képtelenség bemutatása volt. Minden 5 perc mulva négy négy bárdos katona, minden 10 perc mulva egy lepedős pap, végre két biboros alak, — az volt az egész. Mit akar ez jelenteni?

Kereskedelmi hírek.

Bécsi bürzetudositás, novemb. 27-én. Mig a hétnek első napjaiban kemény fagyok turalakodtak, ma rögtön szelid időjárás állt be, mely a terménykereskedésnek annál kevésbé szolgálhat javára, miután most több hozatal váratik az alsó Dunáról, mely már befejezettek tekintetett. — A gabonakereskedésben további leszállás is készül, miután a kereszködés itt helyben és Győrött igen csekély. Pestről és Pozsonyból némi kevés buzarendelés történt Csehország számára. — Az utolsó hétben, uj tengerit kivéve, semmi nemű gabona forgalom nem volt; a rozs is elveszté mult héti kedveltségét; ellenben a mai börzén mintegy 25000 mérő buza jött forgalomba, leszállt árakon, miután a tulajdonosok sokat kínáltak.

Buza, bántási régi 86—88 ftos 3 ft. 12 kr. 3 fr. 48 kr. pp. uj bántási 3 ft. 18 kr. 3 ft. 21 kr. régi bácskai buza 3 fr. 6 kr. 3 fr. 18 kr. uj bácskai 3 fr. 12 kr. 3 fr. 18 kr. Rozs, régi magyar 2 fr. 2 fr. 6 kr. Győrött; uj magyar 2 fr. 6 kr. 2 fr. 12 kr. Arpa, 2 fr. 53 kr. 3 fr. 6 kr. 3 fr. 12 kr. Zab uj magyar 1 fr. 28 kr. 1 fr. 33 kr. Tengeri, régi 2 fr. 2 fr. 6 kr. ujjabb 1 fr. 56 kr. pp.

Temesvár november 26. A mai hetivásáron a gabona következő árakon kelt. Buza legjobb 3 fr. 9 kr. közép 3 fr. legcsekélyebb 2 fr. 36 kr. Kétszeres elő nem fordult. Rozs 1 fr. 36 kr. Zab 1 fr. 21 kr. pp. Arpa nem volt a piacon.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.